

Барановська Наталія Іванівна
викладач фінансово-облікових дисциплін,
ДВНЗ «Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж»,
м. Могилів-Подільський

ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІЙ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

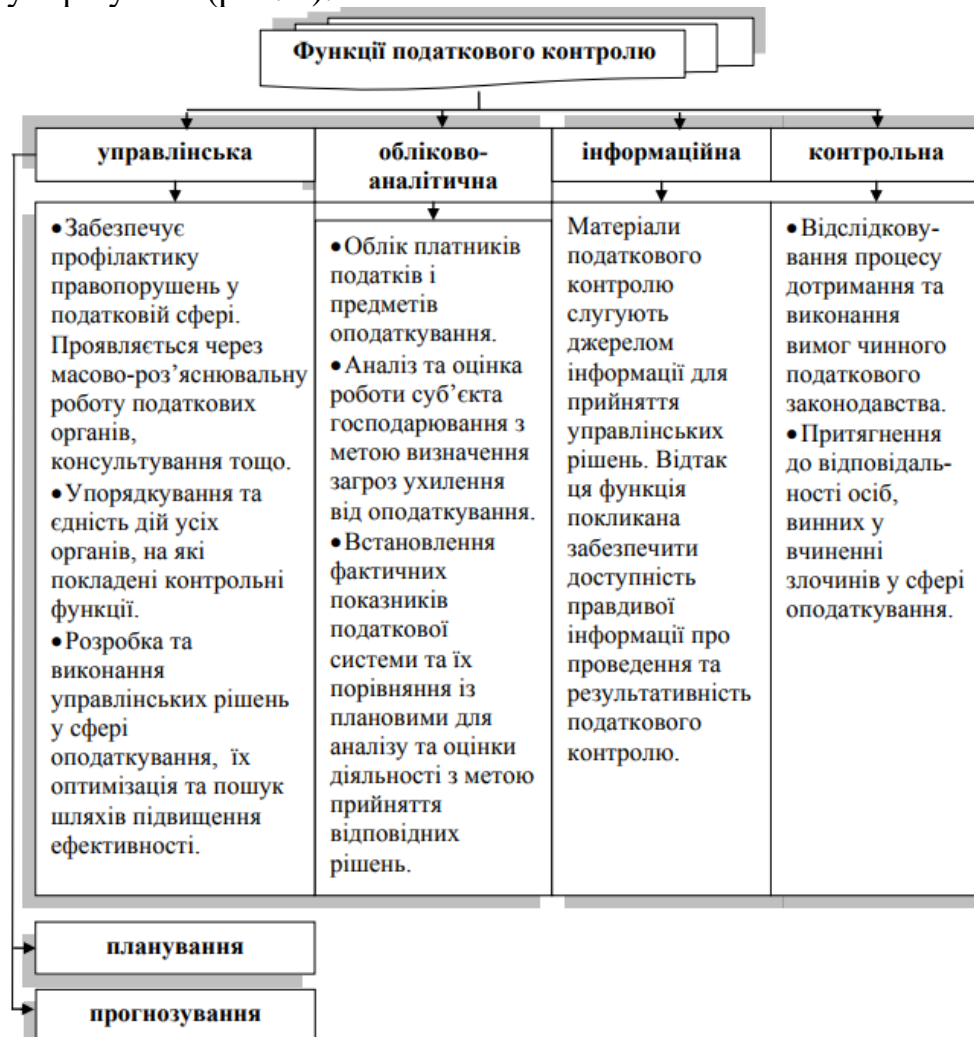
У всі часи платники податків прагнули вийти з-під контролю через різні об'єктивні і суб'єктивні причини. У сфері оподаткування цьому завжди протистояла система податкового управління і, насамперед, такий її елемент як податковий контроль, покликаний удосконалити та впорядкувати взаємовідносини між платниками податків і контролюючими органами. Дослідження податкового контролю як явища економічної науки слід проводити у контексті еволюції його сутності та чинників становлення у взаємозв'язку з динамікою розвитку товарно-грошових відносин, підприємництва, світових податкових систем і політик.

Податковий контроль визначають і як діяльність податкових органів щодо спостереження за відповідністю процесу організації платниками податків обліку об'єктів оподаткування, методики обчислення й сплати податків і податкових платежів за чинними нормативно-правовими актами сфери оподаткування, виявлення відхилень, допущених у ході виконання норм податкового законодавства та визначення впливу наслідків порушень на податкові зобов'язання. Проте здійснення податкового контролю не є функцією лише податкових органів. Безумовно, вони є основними суб'єктами контролю, але варто зауважити, що певними повноваженнями у цій сфері наділені і митні органи України. Податковий контроль інтерпретують також як сукупність відносин, за яких об'єкти і суб'єкти контролю несуть відповідальність за дотримання чинного законодавства та виконання своїх зобов'язань. При цьому держава, як суб'єкт контролю, здійснює свою податкову діяльність, використовуючи певні (правові і не правові) методи. У цьому визначенні розкривається виключно правовий аспект податкового контролю, проте не враховується його економічна сторона, виходячи з економічного змісту податків як фінансових відносин між державою і платниками податків з приводу створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів, що необхідні державі для виконання своїх функцій. У Податковому кодексі України регламентовано поняття податкового контролю як системи заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових і касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Необхідність податкового контролю визначається об'єктивними та суб'єктивними причинами. До об'єктивних, зокрема, слід віднести високий

рівень корупції в державі, нестабільність і нечіткість формулювання вітчизняного податкового законодавства, через що багато методичних вказівок вступають у суперечність з чинним нормативним полем. Це, своєю чергою, не дає змоги однозначно приймати рішення щодо розрахунку податку і в кінцевому підсумку стає підґрунтям для виникнення конфліктів між суб'єктами контролю і платниками податків та є однією з причин ухилянь від оподаткування, зростання рівня тіньової економіки [2].

Загалом у вітчизняній науковій думці існує досить широкий спектр функцій контролю у сфері оподаткування. Безумовно, кожен з підходів заслуговує на увагу, однак, на наш погляд, функції податкового контролю доцільно уніфікувати (рис. 1).

Рис. 1. Характеристика функцій податкового контролю

Джерело: складено на основі [2]

На основі дослідження сутнісно-змістових характеристик податкового контролю можна сформулювати основні вимоги до його проведення:

– послідовність – передбачає здійснення великої кількості контрольних перевірок дій, що відповідають нормам законодавства, проводяться в логічній послідовності та спрямовуються на досягнення необхідного результату,

а саме виявлення зловживань у сфері оподаткування та вжиття заходів для уникнення цього явища у майбутньому;

- об'єктивність – передбачає неупередженість дій податкових інспекторів у процесі здійснення контрольних-перевірочних заходів;

- всебічність – передбачає охоплення податковим контролем усіх аспектів діяльності об'єкта контролю задля недопущення податкових правопорушень, а при їх виявленні – прийняття законних управлінських рішень;

- повнота – полягає у вжитті всіх передбачених законом заходів для комплексного вивчення податковим інспектором господарської діяльності об'єкта контролю, виявленні усіх його сильних і слабких сторін в процесі виконання податкових зобов'язань;

- результативність – аналіз результатів контрольних-перевірочної роботи та оперативне прийняття рішень щодо виявлених недоліків як у роботі суб'єкта господарювання, так і контролюючого органу.

Дотримання зазначених вимог до здійснення податкового контролю забезпечить підвищення ефективності адміністрування податків в Україні. Завданням податкового контролю, як елемента управління, є забезпечення своєчасної та повної сплати податкових зобов'язань до бюджету платниками податків для забезпечення економічної безпеки держави під час формування та подальшого використання централізованих державних грошових фондів.

Розвиток будь-якої країни багато в чому залежить від надходжень до бюджету, основу яких складають податкові надходження. Саме від своєчасності та повноти сплати податків залежать наповнення бюджетів усіх рівнів, фінансування особистих потреб громадян, виконання функцій держави, місцевого самоврядування. Податкові платежі впливають на загальний розвиток та соціальне забезпечення держави. Важливим заходом забезпечення надходжень податкових платежів до бюджетів різних рівнів, у тому числі й за рахунок примусового стягнення у платників сум, прихованих від оподаткування, є податковий контроль.

Розбудова фінансової системи України в умовах переходу до ринку безпосередньо пов'язана з формуванням нової податкової системи. У цих умовах, поряд із виділенням податкового права із фінансового, відбувається становлення податкового контролю як самостійної складової фінансового контролю і як домінанти державного податкового менеджменту. На фоні швидкого розвитку законодавчої бази оподаткування спостерігається значне відставання системного врегулювання норм податкового контролю, наукового обґрунтування його методології та процедур проведення контрольних заходів. Невідповідність організаційної структури податкової служби вимогам сьогодення, недостатнє фінансування її органів порівняно з економічно розвиненими країнами, недосконала система оплати праці, підготовки та перепідготовки кадрів зумовлюють необхідність вдосконалення методологічних та організаційних засад податкового контролю.

Забезпечувальний характер податкового контролю проявляється в тому, що в результаті його застосування припиняються заходи щодо ухилення від

сплати податків та забезпечується надходження податків до бюджету. Попереджувальний характер податкового контролю полягає в стимулюванні платників податків до правильної сплати податків, оскільки при наявності податкового контролю платників податків передбачають, що недоплачені суми податків за результатами перевірок будуть стягнені з фінансовими санкціями до бюджету та, відповідно, ухилятися від оподаткування небезпечно. Тобто за рахунок податкового контролю підвищується рівень сумлінності платників податків.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Власова А. В., Понамарчук О. М. Сутність та функції податкового контролю. *Юридичний вісник*: науковий журнал. 2011. № 2. С. 107-113.